

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ

ΑΡΡΙΑΝΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ

ΑΡΡΙΑΝΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Εικόνα εξωφύλλου:

Γιάννης Κεφαλληνός: Ο Μέγας Αλέξανδρος
(από αρχαίο νόμισμα). Πριν από το 1948.

Ξυλογραφία, διάμετρος 10,3 εκ. Ιδιωτική συλλογή.

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**

ΝΕΣΤ. ΜΠΟΥΡΑΣ – ΚΩΝΣΤ. ΝΑΣΤΟΥΛΗΣ – ΑΝΤ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

ΑΡΡΙΑΝΟΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΑΝΑΒΑΣΗ

Γ' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

**ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ**

Συντονισμός για το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο και
Επιμέλεια της έκδοσης:
Νικόλαος Ραγκούσης

Υπεύθυνος ανατύπωσης για το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο:
Σωτήριος Γκλαβάς, Σύμβουλος Π.Ι.

Εικονογράφηση: Εμμανουήλ Βλάχος

Ευχαριστίες

Το εικονογραφικό υλικό του βιβλίου προέρχεται από αρχεία και εκδόσεις Μουσείων, εκδοτικών οίκων, επιστημόνων και συλλεκτών. Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο ευχαριστεί όλους θερμά.

Ιδιαίτέρως ευχαριστεί την Εκδοτική Αθηνών και τον αρχαιολόγο - ιστορικό της τέχνης κ. René Percheron, για τη διάθεση έγχρωμων διαφανειών από το προσωπικό τους αρχείο.

Το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

I. Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΡΡΙΑΝΟΥ

Ο Αρριανός γεννήθηκε γύρω στο 95 μ.Χ. στη Νικομήδεια της Βιθυνίας και υπήρξε ένας από τους διαπρεπέστερους άνδρες της εποχής του. Σε νεαρή ηλικία επισκέφθηκε τη Νικόπολη της Ηπείρου, για να παρακολουθήσει μαθήματα του στωικού φιλοσόφου Επικτήτου, του οποίου τη διδασκαλία θαύμασε τόσο, ώστε να επιχειρήσει αργότερα να την αποδώσει αυτολεξεί (αὐτοῖς ὀνόμασιν ὡς οἶόν τε ἦν γραψάμενος).

Μετά τον θάνατο του Επικτήτου (120 μ.Χ.), ο Αρριανός επισκέφθηκε την Αθήνα και παρακολούθησε μαθήματα ρητορικής και φιλοσοφίας. Κατά τη διάρκεια της παραμονής του εκεί γνωρίστηκε με τον Ρωμαίο αυτοκράτορα Αδριανό, ο οποίος, εκτιμώντας τις αρετές του, τον προσκάλεσε στη Ρώμη, του παραχώρησε τα δικαιώματα του Ρωμαίου πολίτη και τον ονόμασε Φλάβιο, τον τίμησε δηλαδή με την προσωνομία της αυτοκρατορικής οικογένειας στην οποία ανήκε.

Το 130 μ.Χ. αποστέλλεται στην Καππαδοκία ως διοικητής (legatus), αξίωμα που απονεμήθηκε σε Έλληνα για πρώτη φορά. Με την ιδιότητα αυτή παρέμεινε στην Καππαδοκία επτά χρόνια, κατά τη διάρκεια των οποίων διακρίθηκε όχι μόνο για τις ηγετικές του ικανότητες και την ανδρεία, που επέδειξε στις μάχες εναντίον του σκυθικού λαού των Αλανών, αλλά και για το έξοχο ερευνητικό του πνεύμα.

Αργότερα επανήλθε στην Αθήνα, όπου ανακηρύχθηκε Αθηναίος πολίτης, και το 145 μ.Χ. του απονεμήθηκε το αξίωμα του επώνυμου άρχοντα. Σε μεγάλη πια ηλικία επέστρεψε στην πατρίδα του Νικομήδεια, όπου πέθανε περίου το 180 μ.Χ.

II. ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΑΡΡΙΑΝΟΥ

Το συγγραφικό έργο του Αρριανού είναι ογκώδες και με ποικίλο περιεχόμενο. Έχοντας ως πρότυπό του τον Ξενοφόντα, ασχολήθηκε και αυτός με διάφορους τομείς της πνευματικής δραστηριότητας και έγραψε πολλά συγγράμματα ιστορικά, φιλοσοφικά, γεωγραφικά και στρατιωτικά. Από τα συγγράμματα αυτά άλλα έχουν διασωθεί ακέραια και άλλα ή έχουν χαθεί εντελώς ή διασώζονται ελάχιστες περικοπές τους. Τα σωζόμενα έργα του είναι:

1. Ιστορικά

α. **Ἀλεξάνδρου Ἀνάβασις:** διαιρείται σε επτά βιβλία, κατά μίμηση της Κύρου Ἀναβάσεως του Ξενοφώντα, και εξιστορεί την εκστρατεία του Μεγάλου Ἀλεξάνδρου από την αρχή της ως την ημέρα του θανάτου του.

β. **Ἰνδική:** γράφτηκε μετά την Ἀνάβασιν και περιγράφει την ιστορία.

τα ήθη και τη γεωγραφία των Ινδών (κεφ. 1-17). Στο δεύτερο μέρος (κεφ. 18-42) κάνει περιγραφή του ταξιδιού του μακεδονικού στόλου από τις εκβολές του Ινδού ως τις εκβολές του Ευφράτη στον περσικό κόλπο. Πηγή συγγραφής αυτού του έργου ήταν οι παρατηρήσεις του ναυάρχου του Αλέξανδρου Νεάρχου, ο οποίος παρέπλευσε τον Ινδικό ωκεανό από τις εκβολές του Ινδού ποταμού ως τον Ευφράτη και για το επίτευγμα αυτό τιμήθηκε από τον Αλέξανδρο με χρυσό στεφάνι. Εξαιτίας της θεματικής συνοχής της η *Ινδική* δημοσιεύεται συνήθως μαζί με την *Ανάβασιν* ως όγδοο βιβλίο.

2. Φιλοσοφικά

α. *Επικτήτου διατριβαί*: περιλαμβάνει πιστή απόδοση της διδασκαλίας του Επικτήτου. Το έργο αυτό αποτελούνταν από οχτώ βιβλία, από τα οποία διασώθηκαν τα τέσσερα πρώτα, και θεωρείται σημαντικότερη πηγή γνώσης της στωικής φιλοσοφίας.

β. *Εγχειρίδιον Επικτήτου*: μικρής έκτασης κείμενο, επιτομή του προηγούμενου.

3. Γεωγραφικά

Περίπλους Ευξείνου Πόντου: περιέχει μετεωρολογικές, γεωγραφικές και άλλες επιστημονικές παρατηρήσεις, από τις οποίες τις περισσότερες έκανε ο ίδιος, όταν υπηρετούσε ως διοικητής στην Καππαδοκία. Ο περίπλους αυτός έγινε κατά την περίοδο 131-2 μ.Χ. στα παράλια του Ευξείνου Πόντου από την Τραπεζούντα ως το Βυζάντιο. Το έργο αυτό αφιέρωσε στον αυτοκράτορα Αδριανό.

4. Στρατιωτικά

α. *Τέχνη Τακτική*: αναφέρεται κυρίως στις μεθόδους στρατιωτικής τακτικής των Ελλήνων και των Ρωμαίων.

β. *Εκταξίς κατ' Αλανών*: περιγράφεται η διάταξη του ρωμαϊκού στρατού κατά την εκστρατεία εναντίον των Αλανών και παρέχονται σημαντικές πληροφορίες για την κατανομή και διαβίωση των Ρωμαίων στρατιωτών στις επαρχίες. Και τα δύο στρατιωτικά έργα έγραψε ο Αρριανός το 137 μ.Χ., όταν βρισκόταν στην Καππαδοκία ως διοικητής της.

III. Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΑΡΡΙΑΝΟΥ

Η κυριαρχία της αττικής διαλέκτου, στην οποία έγραψαν σημαντικοί συγγραφείς, όπως ο Πλάτων, ο Λυσίας, ο Ξενοφών, ο Ισοκράτης και άλλοι, διατηρήθηκε μέχρι τα μέσα περίπου του Δ' αιώνα π.Χ. Στη συνέχεια, υπό την επίδραση των άλλων εν χρήσει ελληνικών διαλέκτων, εξελίχθηκε στη λεγόμενη *έλληνιστική κοινή*, η οποία με τις κατακτήσεις του Μεγάλου Αλεξάνδρου ήταν φυσικό να διαδοθεί σε μεγάλο μέρος του τότε γνω-

στού κόσμου. Την κοινή αυτή γλώσσα μιλούσαν και έγγραφαν και οι συγγραφείς της εποχής του Αρριανού.

Παράλληλα όμως προς αυτούς υπήρχαν και οι λεγόμενοι *αττικισταί*, συγγραφείς δηλαδή οι οποίοι, έχοντας ως πρότυπο τη γλώσσα των παλαιότερων, επιχειρούσαν να γράφουν στην αρχαία αττική διάλεκτο. Ένας τέτοιος αττικιστής ήταν και ο Αρριανός, του οποίου γλωσσικό πρότυπο ήταν η **Κύρου Ἀνάβασις** του Ξενοφώντα. Για να αποδείξει μάλιστα ότι μπορούσε να χειριστεί με άνεση και τη γλώσσα του Ηροδότου, έγραψε την *Ινδική* σε ιωνική διάλεκτο.

Και ενώ σε γενικές γραμμές μιμείται τα πρότυπά του με επιτυχία, εντούτοις η γλώσσα του σε μερικές περιπτώσεις αστοχεί, προπάντων στη χρήση λέξεων με δευτερεύουσες ή ευκαιριακές σημασίες αντί άλλων με τις οποίες θα μπορούσε να προσδώσει στο κείμενό του μεγαλύτερη ακρίβεια (π.χ. *διαβάλλω* αντί *περῶ*, Α, 13, 3, *ποιουμαι* αντί *ήγουμαι* Α, 13, 7 κτλ.), καθώς και σε κάποιες συντακτικές χρήσεις. Η αφήγησή του πάντως διακρίνεται για παραστατικότητα, συνοπτικότητα και αμεροληψία.

IV ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ - ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ ΑΡΡΙΑΝΟΥ

Περιγραφή της εκστρατείας του Μεγάλου Αλεξάνδρου ήταν φυσικό να γίνει από πολλούς, από τους οποίους αρκετοί είχαν προσωπική συμμετοχή στην εκστρατεία. Εντούτοις, όλες οι σωζόμενες ως σήμερα αφηγήσεις είναι μεταγενέστερες. Τούτο αποτελεί σημαντικό μειονέκτημα, γιατί οι αφηγήσεις αυτές στηρίζονται, θέβαια, σε όσα έγραψαν οι προηγούμενοι σύγχρονοι του Αλεξάνδρου, απηχούν όμως τις προσωπικές εκτιμήσεις των συγγραφέων, με συνέπεια άλλους να αποδέχονται και άλλους να απορρίπτουν.

Ιστορικοί της αρχαιότητας που ασχολήθηκαν με την ιστορία του Αλεξάνδρου είναι:

1. Σύγχρονοι του Αλεξάνδρου με συμμετοχή στην εκστρατεία:

α. **Αριστος**

β. **Ασκληπιάδης.**

Οι δύο αυτοί ιστορικοί μάς είναι γνωστοί μόνο από ευκαιριακή αναφορά του Αρριανού (Ζ, 15,6).

γ. **Καλλισθένης:** καταγόταν από την Όλυνθο και ήταν ανηψιός και μαθητής του Αριστοτέλη. Ακολούθησε την εκστρατεία ως ιστοριογράφος της αυλής. Το έργο του *Ἀλεξάνδρου Πράξεις* περιλάμβανε τα σχετικά με την εκστρατεία και την προσωπικότητα του Αλεξάνδρου μέχρι το 327 π.Χ.

δ. **Κλείταρχος ο Αλεξανδρεύς:** το έργο του *Περὶ Ἀλεξάνδρου Ἱστορίαι* αποτελούνταν από δώδεκα βιβλία και είχε μάλλον μυθιστορηματικό περιεχόμενο.

ε. **Ονησίκριτος:** καταγόταν από την Αστυπάλαια και ήταν κυβερνήτης του πλοίου με το οποίο ο Αλέξανδρος διέπλευσε τον Ινδό ποταμό. Το έργο του *Πῶς Ἀλέξανδρος ἤχθη* δεν το θεωρούσε αξιόπιστο ο Αρριανός.

στ. **Χάρης ο Μυτιληναίος**: τελετάρχης της αυλής και μέλος του άμεσου περιβάλλοντος του Αλεξάνδρου. Το έργο του **Ίστορίαι περὶ Ἀλεξάνδρου** αποτελούνταν από δέκα τουλάχιστον βιβλία και περιλάμβανε κυρίως ανεκδοτολογικά περιστατικά της αυλής.

ζ. **Πτολεμαίος ο Λάγος**: μετά τον θάνατο του Αλεξάνδρου διατέλεσε σατράπης της Αιγύπτου και το 304 π.Χ. έλαβε τον τίτλο του βασιλιά. Την ιστορία του έγραψε κατά την περίοδο 304-282 μ.Χ.

η. **Αριστόβουλος**: καταγόταν από την Κασσάνδρεια της Μακεδονίας (παλαιότερα Ποτίδαια). Ακολούθησε την εκστρατεία ως μηχανικός και έγραψε την ιστορία του σε ηλικία 84 ετών. Ο τίτλος του έργου του δεν είναι γνωστός.

θ. **Νέαρχος ο Κρης**: ναύαρχος του στόλου του Αλεξάνδρου από την Ινδία ως την Περσία. Το έργο του **Παράπλους τῆς Ἰνδικῆς** χρησιμοποίησε ο Αρριανός ως βασική πηγή για την Ἰνδική του.

2. Μεταγενέστεροι:

α. **Διόδωρος ο Σικελιώτης** (Α' αι. π.Χ.): το 16ο βιβλίο της ιστορίας του αναφέρεται στον Φίλιππο και το 17ο στον Αλέξανδρο, αλλά και τα δύο παρουσιάζουν μεγάλα κενά.

β. **Στράβων** (Α' αι. π.Χ.): το έργο του **Ίστορικά Ὑπομνήματα**, στο οποίο περιλάμβανε και την εκστρατεία, δεν έχει διασωθεί.

γ. **Κοΐντος Κούρτιος Ρούφος** (Α' αι. μ.Χ.): έγραψε στη λατινική γλώσσα την ιστορία του Αλεξάνδρου σε δέκα βιβλία με πολλές ανακρίβειες και χαρακτήρα μάλλον ψυχαγωγικό.

δ. **Πλούταρχος** (Β' αι. μ.Χ.): στους **Παραλλήλους Βίους** του αναφέρεται στη ζωή και το έργο του Αλεξάνδρου, παραλληλίζοντάς τον με τον Ιούλιο Καίσαρα.

ε. **Αρριανός** (Α' -Β' αι. μ.Χ.).

Από το σύνολο των παραπάνω ιστορικών ο Αρριανός επιλέγει για τη συγγραφή της **Ἀλεξάνδρου Ἀναβάσεως** τον Πτολεμαίο και τον Αριστόβουλο, τους οποίους θεωρεί περισσότερο αξιόπιστους (I, 1, 1-2).

V Ο ΑΡΡΙΑΝΟΣ ΩΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ

Ο μεγάλος θαυμασμός του Αρριανού για τον αρχαίο ελληνικό πολιτισμό, και ιδιαίτερα για τους αρχαίους ιστορικούς, εξαιτίας της ελληνικής του καταγωγής και παιδείας, υπήρξε η αιτία που τον οδήγησε στην απόφαση να εξιστορήσει την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, παρ' ότι ο ίδιος ήταν Ρωμαίος πολίτης και είχε καταλάβει σημαντικά αξιώματα στη Ρώμη.

Έχοντας στη διάθεσή του ένα μεγάλο αριθμό έργων σχετικών με την εκστρατεία του Αλεξάνδρου, προχώρησε σε επιλογή των κατά την κρίση του περισσότερο αξιόπιστων (I, 1, 1-2), στα οποία στήριξε την αφήγησή του, επιχειρώντας παράλληλα να στοιχήσει το έργο του προς τη μέθοδο και το ύφος της **Κύρου Ἀναβάσεως** του Ξενοφώντα, που αποτελούσε γι' αυ-

τόν ιδεώδες πρότυπο. Και, ενώ στην αφήγηση των καθαρά ιστορικών γεγονότων είναι αντικειμενικός και ακριβής, υστερεί σημαντικά σε άλλα σημεία, όπως στην έλλειψη κάθε αναφοράς στα πολιτικά σχέδια του Αλεξάνδρου ή στην εκπολιτιστική αποστολή της εκστρατείας του.

Ωστόσο, και παρά τις αδυναμίες αυτές, το έργο του Αρριανού παραμένει η σημαντικότερη πηγή γνώσης της εκστρατείας του Αλεξάνδρου και για τούτο θεωρείται εξαιρετικά πολύτιμο.

VI. Ο ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

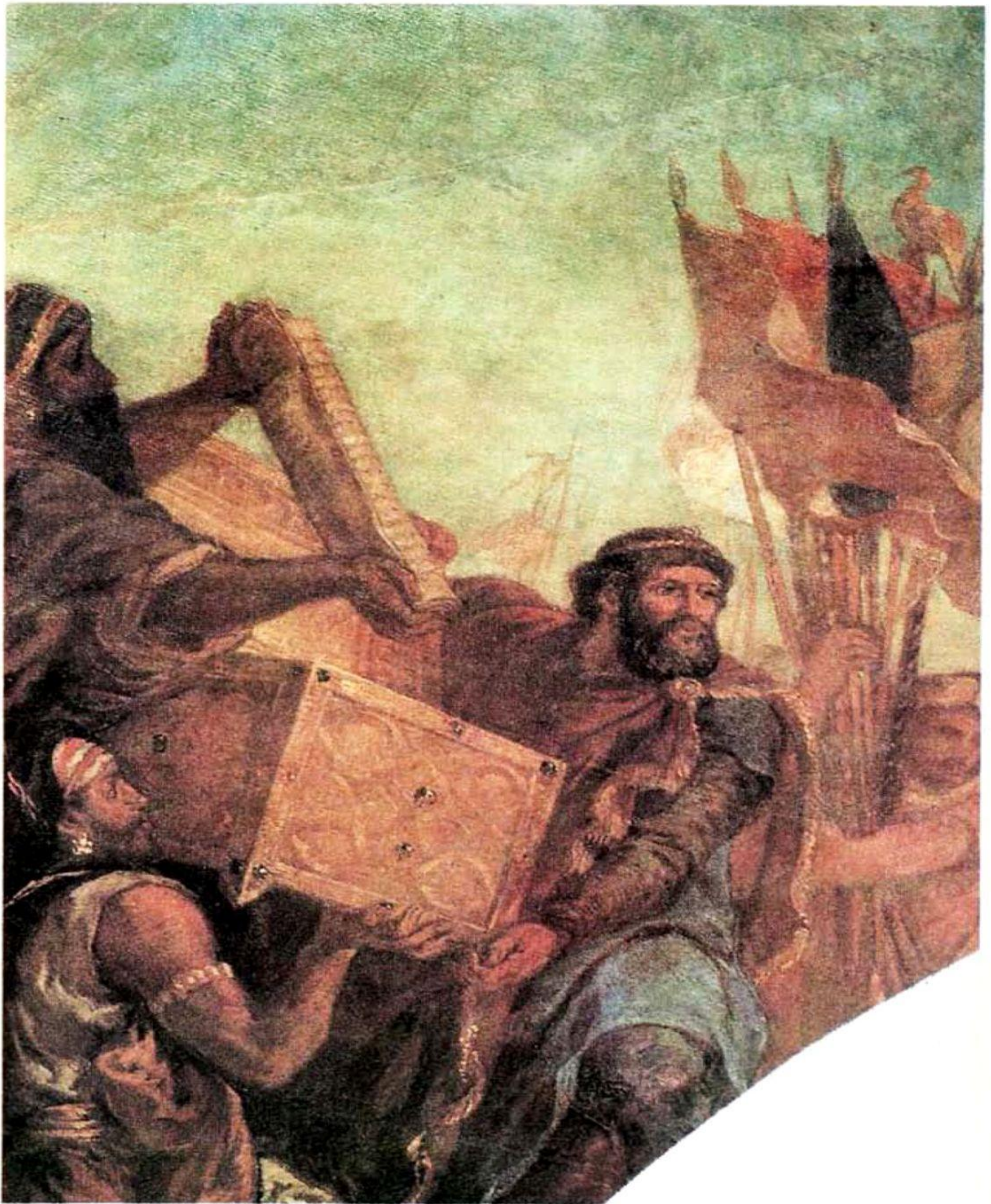
Σύμφωνα με την παράδοση, ο Αλέξανδρος γεννήθηκε την ίδια νύχτα που ο Ηρόστρατος πυρπόλησε τον ναό της Άρτεμης στην Έφεσο (356 π.Χ.) και ενώ οι μάγοι της πόλης, βλέποντας την καταστροφή, έτρεχαν στους δρόμους και προμήνυαν την υποταγή της Ασίας.

Γονείς του ήταν ο Φίλιππος και η Ολυμπιάδα από τον χαρακτήρα των οποίων διαμόρφωσε τη δική του προσωπικότητα, παίρνοντας από τον πατέρα τη στρατιωτική ικανότητα και την ορθολογική σκέψη και από τη μητέρα την έντονη ρομαντική διάθεση, την ορμητικότητα και την ισχυρή φαντασία.

Σε ηλικία μόλις 16 ετών ο Αλέξανδρος κατέστειλε μια επανάσταση στη Θράκη, εγκατέστησε στην περιοχή ανάμεικτους πληθυσμούς και ίδρυσε εκεί την πόλη Αλεξανδρούπολη. Δασκάλους του είχε πολλούς, ανάμεσά τους και τον Αριστοτέλη, στον οποίο οφείλει τον μεγάλο θαυμασμό του για τον Όμηρο και την ηρωική εποχή της Ελλάδας. Ο Αριστοτέλης μάλιστα διασκεύασε για χάρη του την *Ίλιάδα*, για να την έχει στην εκστρατεία, κι αυτός την είχε πάντα μαζί του, και όταν κάποτε βρήκαν στα λάφυρα του Δαρείου ένα πολυτιμότερο κιβώτιο και τον ρώτησαν τι θα άξιζε να βάλουν μέσα, αυτός απάντησε ότι μόνο η *Ίλιάδα* ήταν άξια να πάρει θέση εκεί.

Eugène Delacroix, Ο Αλέξανδρος δίνει εντολή να τοποθετήσουν σε χρυσό κιβώτιο τα έργα του Ομήρου, 1841-1846. Τοιχογραφία. Παρίσι, Ανάκτορα του Λουξεμβούργου.

Λεπτομέρεια του προηγούμενου

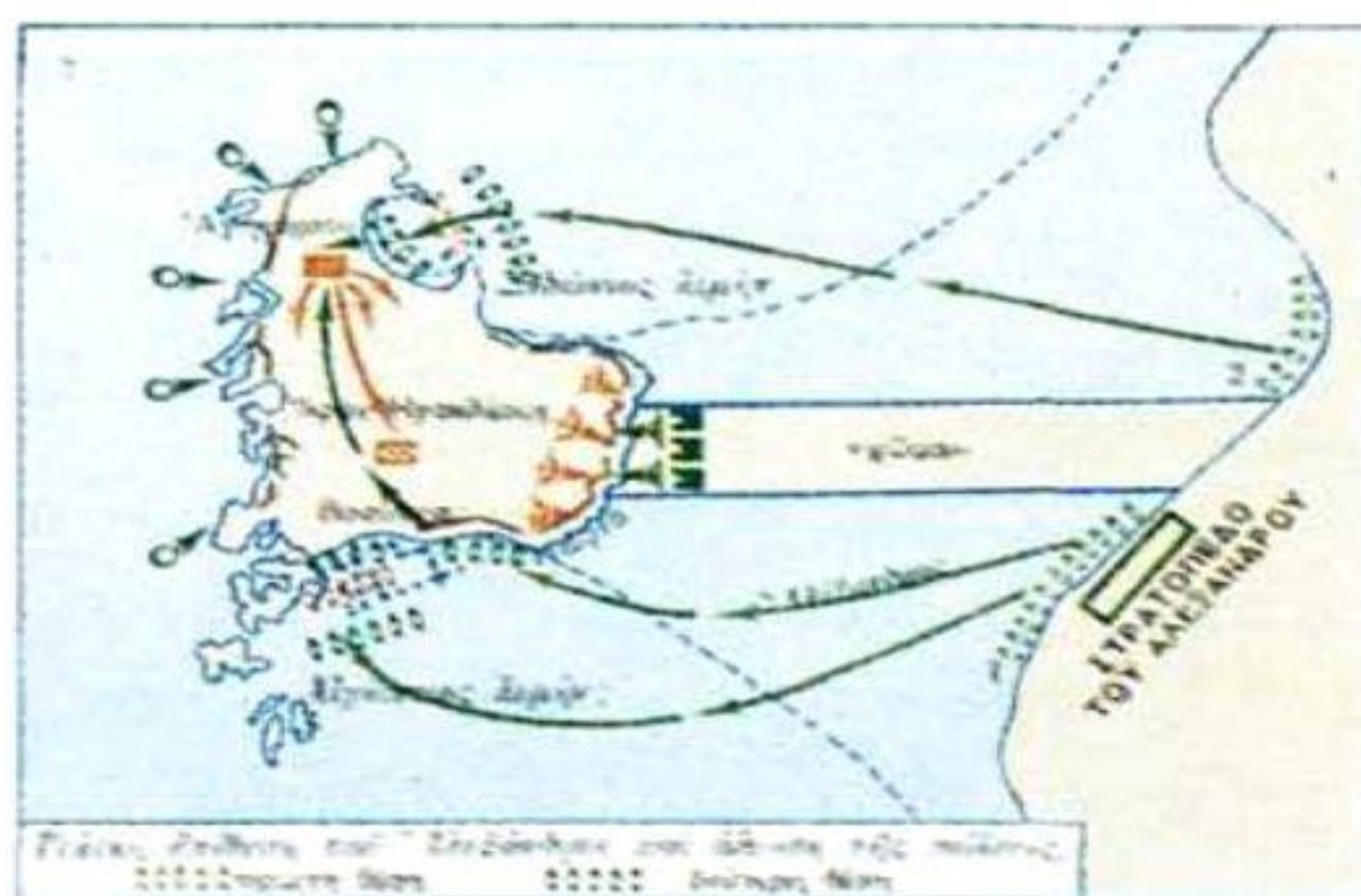
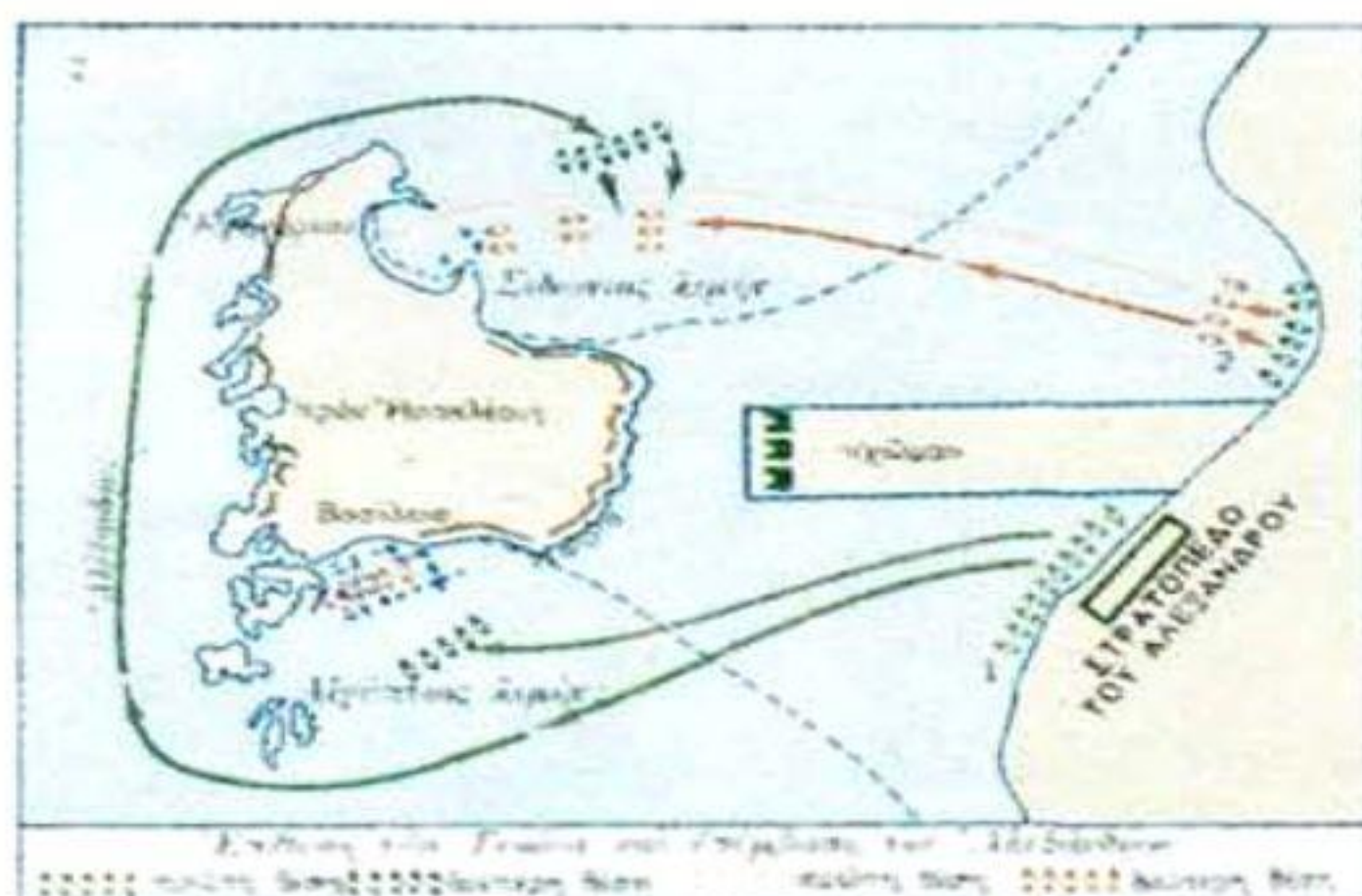
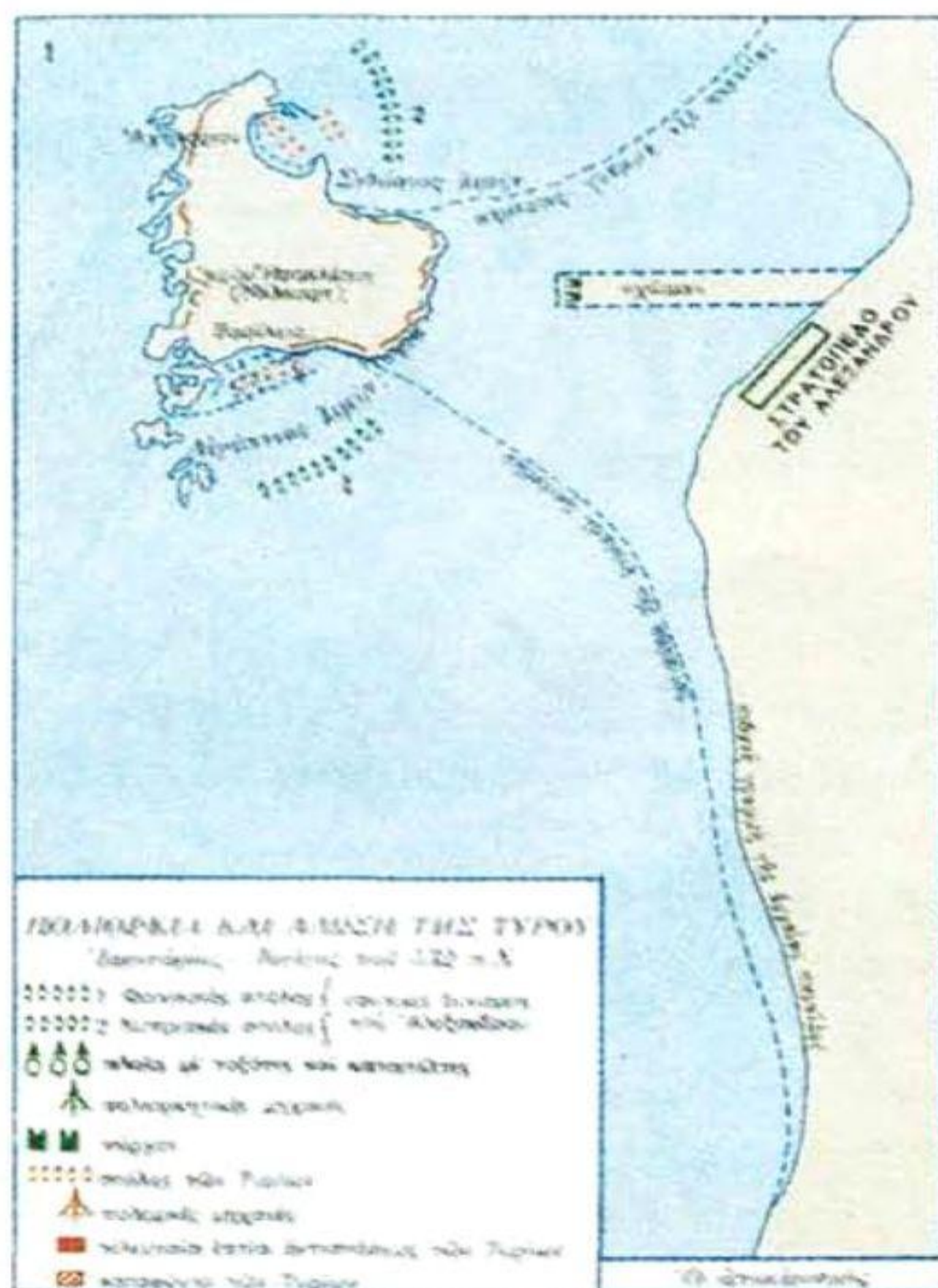
Τον καιρό της δολοφονίας του πατέρα του (336 π.Χ.) ο Αλέξανδρος ήταν 20 ετών. Εξόντωσε αμέσως τους συνωμότες και, ανυπομονώντας να ξεκινήσει την εκστρατεία, συγκάλεσε συνέδριο των Ελλήνων στην Κόρινθο, όπως είχε κάνει και ο πατέρας του, όπου όλοι, εκτός των Σπαρτιατών, ορκίστηκαν πίστη σ' αυτόν και αποδέχτηκαν τους στόχους της εκστρατείας. Πριν όμως ξεκινήσει, θέλοντας να εξασφαλίσει τον σεβασμό φυλών παραδοσιακά εχθρικών προς τους Μακεδόνες, βάδισε εναντίον τους και πολύ σύντομα κατόρθωσε να τις υποτάξει. Ενώ όμως βρισκόταν ακόμα εκεί, διαδόθηκε ότι είχε πεθάνει, και τούτο οδήγησε τους Θηβαίους σε επανάσταση, με την υποστήριξη της Αθήνας. Την επανάσταση αυτή εξουδετέρωσε ο Αλέξανδρος με πολύ βίαιο τρόπο. Εισέβαλε στη Θήβα, υποδούλωσε τους κατοίκους της και έκαψε όλα τα σπίτια της πόλης, εκτός από το σπίτι του Πινδάρου και τους ναούς. Ήταν μια πράξη βίας για την οποία μετάνιωσε αργότερα πολλές φορές.

Ως χαρακτήρας, ο Αλέξανδρος διακρινόταν για πολλές αρετές: ακαταπόνητος, ψύχραιμος, ευαίσθητος, αποφασιστικός, τολμηρός και με μεγάλες στρατηγικές και οργανωτικές ικανότητες κατόρθωσε σε ελάχιστο χρονικό διάστημα να κυριαρχήσει στην Ασία, προκαλώντας τον θαυμασμό όχι μόνο των συμπολεμιστών του αλλά και των αντιπάλων του. Η μεγαλοψυχία και η ευγένεια με την οποία συμπεριφερόταν προς τους ηττημένους αρχηγούς των αντιπάλων και το περιβάλλον τους υπήρξε τέτοια, ώστε να εμπνεύσει τον Δαρείο να ευχηθεί να τον διαδεχθεί στην εξουσία μόνο ο Αλέξανδρος, αν η εξέλιξη του πολέμου δεν απέβαινε ευνοϊκή γι' αυτόν (Πλουτ. Αλέξ. 30, 12-13): *θεοί γενέθλιοι καὶ βασιλῆιοι, μάλιστα μὲν ἐμοὶ διδοίητε τὴν Περσῶν ἀρχὴν εἰς ὀρθὸν αὖθις σταθεῖσαν ἐφ' οἷς ἐδεξάμην ἀγαθοῖς ἀπολαβεῖν, ἵνα κρατήσας ἀμείψωμαι τὰς Ἀλεξάνδρου χάριτας, ὧν εἰς τὰ φίλτατα πταίσας ἔτυχον· εἰ δ' ἄρα τις οὗτος εἰμαρτὸς ἔκει χρόνος, ὀφειλόμενος νεμέσει καὶ μεταβολῇ, παύσθαι τὰ Περσῶν, μηδεὶς ἄλλος ἀνθρώπων καθίσσειν εἰς τὸν Κύρου θρόνον πλὴν Ἀλεξάνδρου**

Τις μεγάλες στρατιωτικές του ικανότητες απέδειξε και στην πολιορκητική τακτική, προπάντων κατά την πολιορκία της Τύρου, πόλης που όλοι θεωρούσαν απόρθητη εξαιτίας της ισχυρής της οχύρωσης και των αβαθών υδάτων της θάλασσας, που καθιστούσαν αδύνατη την προσέγγιση πολεμικών πλοίων. Εκεί χρησιμοποίησε πολυώροφους πολιορκητικούς πύργους, ύψους μέχρι και 50 μέτρων, με βλητικούς μηχανισμούς ικανούς να βάλλουν σε οποιοδήποτε σημείο των τειχών, αποβατικές γέφυρες, κριούς (τεράστια

* Μετάφραση: Θεοί της γενιάς και του βασιλείου μου, κάντε μου τη χάρη να ξαναπάρω την εξουσία των Περσών αποκαταστημένη με όσα αγαθά την παρέλαβα, για να ανταποδώσω στον Αλέξανδρο, αν νικήσω, τις χάρες που δέχθηκα για όσα αγαπημένα μου πρόσωπα έχασα. Αν όμως από κάποια θεία τιμωρία ή κακοτυχία έχει έλθει ο καθορισμένος από τη μοίρα χρόνος να τελειώσει η κυριαρχία των Περσών, τότε κανένας άλλος άνθρωπος ας μην καθίσει στον θρόνο του Κύρου, εκτός από τον Αλέξανδρο.

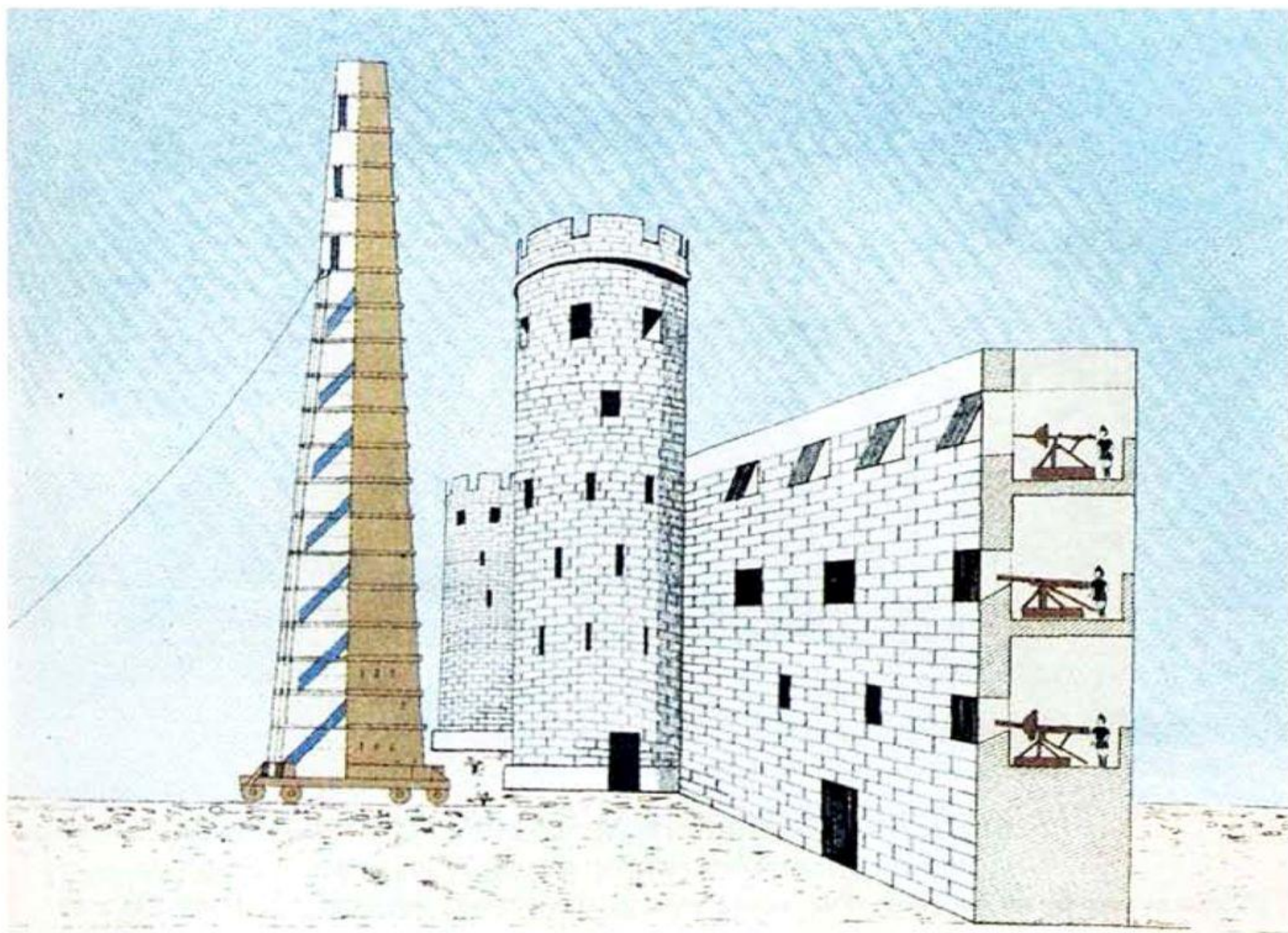
δοκάρια με μεταλλικές κεφαλές), για να γρκεμίζει το τείχος, και τον περίφημο στροφοκαταπέλτη, με τον οποίο μπορούσε να εκτοξεύει βέλη ή πέτρες βάρους μέχρι και 40 κιλών σε μεγάλη απόσταση.

Πολιορκία της Τύρου

Την εκστρατεία ακολουθούσαν πολυμελείς ομάδες καλλιτεχνών και επιστημόνων. Την εξιστόρηση της εκστρατείας είχε αναλάβει ο Καλλισθένης, ενώ η συστηματική καταγραφή των γεγονότων της κάθε ημέρας υπό τον τίτλο 'Εφημερίδες ή Βασιλική 'Εφημερίς είχε ανατεθεί στον Ευμένη από την Καρδία. Στα στοιχεία των 'Εφημερίδων και στις προσωπικές αναμνήσεις του στηρίχθηκε αργότερα ο Πτολεμαίος ο Λάγος, για να γράψει την ιστορία του, που είναι μία από τις κύριες πηγές της ιστορίας του Αρριανού.

Οι μεγάλες κατακτήσεις έφεραν τον Αλέξανδρο αντιμέτωπο με δύο σημαντικά προβλήματα. Το πρώτο αφορούσε τον χαρακτήρα της διοίκησης και την προσωπική του θέση μέσα στο κράτος, και το δεύτερο την ενότητα, που ήταν απολύτως αναγκαία, για να μπορέσει να λειτουργήσει

Πολιορκητικοί Πύργοι

ένα οικουμενικό κράτος, συγκροτούμενο από ποίκιλα έθνη που χαρακτηρίζονταν από διάφορες βαθμίδες πολιτισμού. Και τα δύο αυτά προβλήματα αντιμετώπισε ο Αλέξανδρος με πολιτική σύνεση αξιοθαύμαστη. Διατήρησε τις τοπικές μορφές διακυβέρνησης, αποδέχθηκε για τον ευατό του διάφορους τίτλους και επιδίωξε την ενότητα με τους μεικτούς γάμους, δίνοντας και ο ίδιος το παράδειγμα, όταν παντρεύτηκε αρχικά τη Ρωξάνη, κόρη τοπικού ηγεμόνα, και αργότερα την κόρη του Δαρείου Στάτειρα ή Βαρσίνη.

Έτσι, και με την προώθηση της ελληνικής γλώσσας, των ηθών και εθίμων του δικαίου και γενικότερα του ελληνικού πολιτισμού, έθεσε ο Αλέξανδρος τα θεμέλια του εξελληνισμού της Ασίας και τούτο πρέπει να θεωρείται το σημαντικότερο αποτέλεσμα της δράσης του. Πέθανε στις 13 Ιουνίου του 323 π.Χ., αφήνοντας πίσω του τη φήμη του πιο δοξασμένου κατακτητή, αφού ακόμα και σήμερα διατηρείται στη μνήμη πολλών λαών της Ασίας, που πιστεύουν με υπερηφάνεια ότι είναι απόγονοι των Μακεδόνων.

*Charles Nicolas Cochin ο Νεότερος (1715-1790),
Οι γάμοι του Αλεξάνδρου και της Ρωξάνης.
Χαλκογραφία με βάση σχέδιο του Ραφαήλ. Βοστώνη, Μουσείο Καλών Τεχνών.*

VII. Ο ΣΤΡΑΤΟΣ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ

Ο μακεδονικός στρατός απαρτιζόταν από το πεζικό, το ιππικό και τον στόλο. Στην αρχή της αφήγησής του (Α, 11, 3) ο Αρριανός αναφέρει ότι ο Αλέξανδρος ξεκίνησε προς τον Ελλήσποντο την άνοιξη του 334 π.Χ., έχοντας μαζί του 30.000 πεζούς και 5.000 ιππείς. Ο στόλος απαρτιζόταν από 160 πλοία, με τα οποία πέρασε στην Ασία. Αργότερα, επειδή δεν ήταν αναγκαίος, τον διέλυσε, τον συγκρότησε όμως και πάλι από πλοία ελληνικά και φοινικικά, όταν τον χρειάστηκε για την πολιορκία της Τύρου και τις εξερευνητικές του Νεάρχου.

Το πεζικό περιλάμβανε τη φάλαγγα, τους υπασπιστές και τους ψιλούς.

Η φάλαγγα ήταν το κυριότερο σώμα του στρατού. Διαιρούνταν σε έξι τάξεις, κάθε τάξη σε τρεις λόγους και κάθε λόγος αποτελούνταν από τριακόσιους άνδρες, που ονομάζονταν πεζέταιροι. Τον οπλισμό τους αποτελούσαν η περικεφαλαία, ο θώρακας, η ασπίδα, οι κνημίδες, το ελαφρύ ξίφος και η σάρισα, μακρύ δόρυ μήκους τεσσάρων ως επτά μέτρων.

Οι πεζέταιροι παρατάσσονταν συνήθως σε βάθος δεκαέξι ή και τριάντα δύο ανδρών. Κατά την επίθεση οι άνδρες των πρώτων τεσσάρων ή πέντε στοίχων κρατούσαν τη σάρισα προτεταμένη με τα δύο τους χέρια, ώστε να σχηματίζεται αδιαπέραστο τείχος από αιχμές.